LÕUNA-JÄRVAMAA KOOSTÖÖKOGU

Elanikkonna analüüs sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna teenuste vajadustest lähtuvalt

Koostaja: Reet Maiste

2022

Rahvastiku üdiseloomustus

Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonna elanike arvuks on rahvastikuregistri andmetel 2022. aasta alguse seisuga 10 946, elanike arv on juba aastaid langustrendis.

Elanikkonna arvu mõjutavad nii sünnid-surmad kui inimeste liikumine omavalitsuste piiride üleselt. Statistikaameti andmete põhjal on sarnaselt enamusele teistele Eesti maapiirkondadele Lõuna-Järvamaa elanikkonna iive negatiivne, lisaks on negatiivne siin ka rändesaldo.

Tegevuspiirkonna elanike vanuseline struktuur 2022. aasta 1. jaanuari seisuga
(Allikad: https://www.tyri.ee/ ja https://jarvavald.ee/)

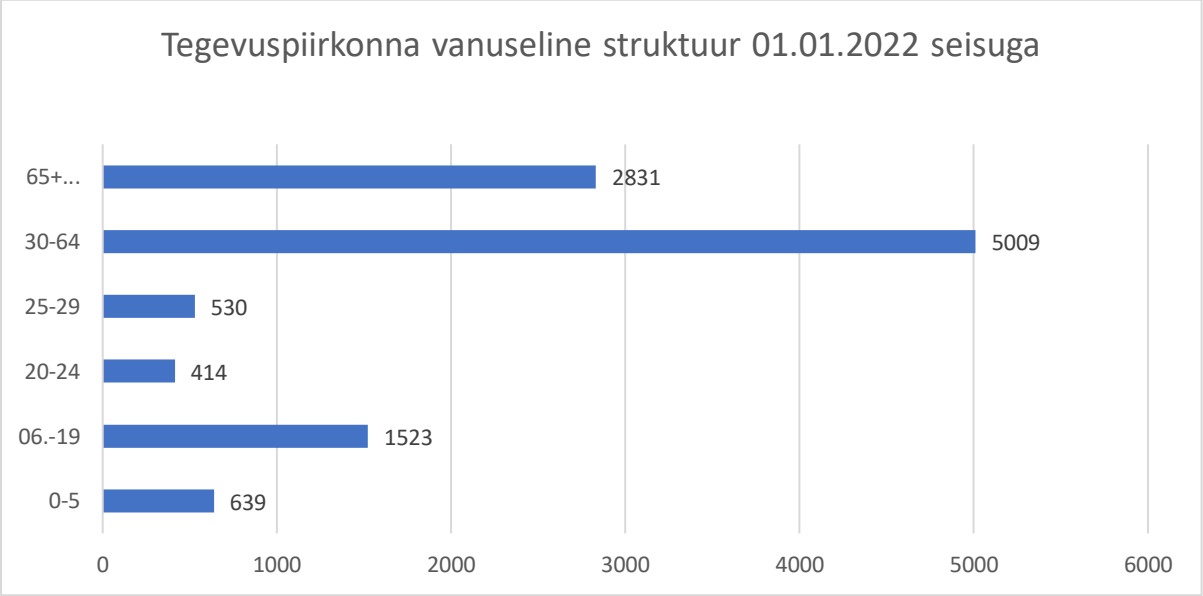

Edasiste kirjelduste ja analüüside koostamisel on tuginetud Statistikaameti, Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusameti andmetele, mida on võimalik leida mitte külade, vaid KOV-de täpsusega. Kuna Järvamaa andmed on üldpildis sarnased, võib eeldada, et ka nende andmete alusel saab valitsevast olukorrast tegevuspiirkonnas suhteliselt objektiivse pildi.

Sünnid – surmad - ränne

Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonda kuuluvates omavalitsustes, Türi vallas ja Järva vallas, on sündide arv püsinud viimastel aastatel suhteliselt stabiilne. 2021. aastal sündis Türi vallas 116 last, mis on 7 lapse võrra enam kui 2020. aastal. Järva vallas sündis 2021. aastal 99 last, mis on 2 lapse võrra vähem kui eelnenud 2020. aastal.

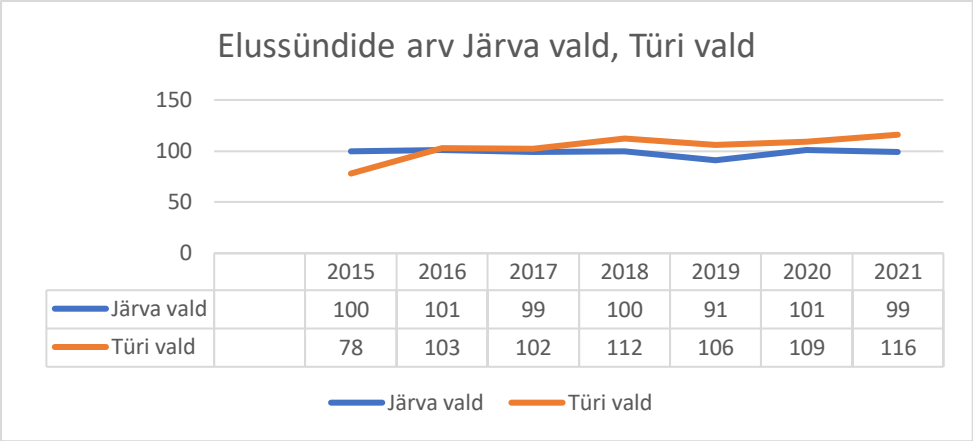

Allikas Statistikaamet. https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/turi-vald-37

Surmade arv kulgeb pigem tõujoones. Türi vallas suri 2021. aastal 192 inimest, mis on 2020. aastaga võrreldes 41 inimese võrra rohkem. Järva vallas registreeriti samal perioodil surmasid 99, mis on võrreldes 2020. aastaga 18 inimese võrra rohkem.

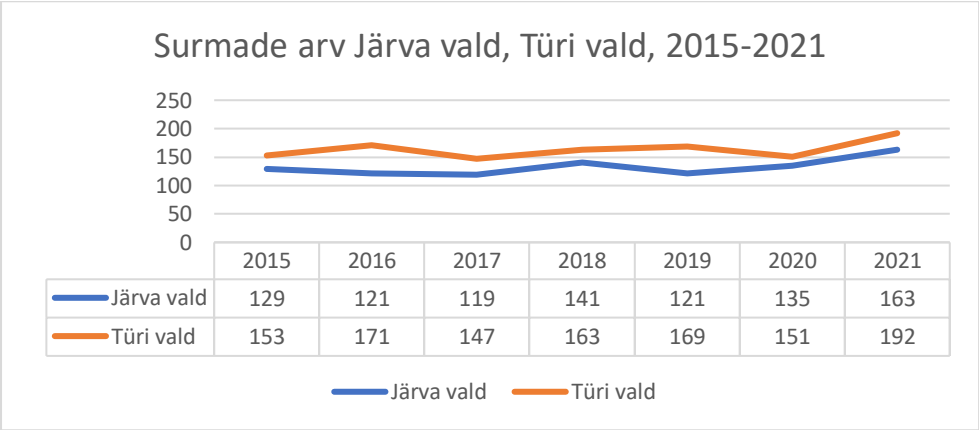

Allikas: Statistikaamet. https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/turi-vald-37

Loomulik iive on mõlemas vallas aastaid püsinud negatiivne, lapsi sünnib vähem kui registreeritakse surmasid.

Piirkonna rahvastiku muutusi iseloomustab lisaks loomulikule iibele ka sise– ja välisrände saldo. 2021. aasta siserändesaldo on nii Türi vallas kui Järva vallas -55, mis näitab, et vallast lahkus 55 elanikku rohkem kui valda elama asus.

Statistikaameti andmed võimaldavad prognoosida Järvamaa rahvastikunäitajaid aastateks 2022-2027. Perioodi iseloomustab jätkuv sündide arvu vähenemine. Madal sündimus toob kaasa noorte osakaalu kahanemise kogurahvastikus. Loomulik iive püsib negatiivne, surmade arv ületab sündide arvu ligikaudu kahekordselt. Prognoositav negatiivne rändesaldo, väljaränne

piirkonnast toob kaasa töötajate vähenemise, mis omakorda mõjutab ettevõtete konkurentsivõimet ning ettevõtluskeskkonna atraktiivsust.

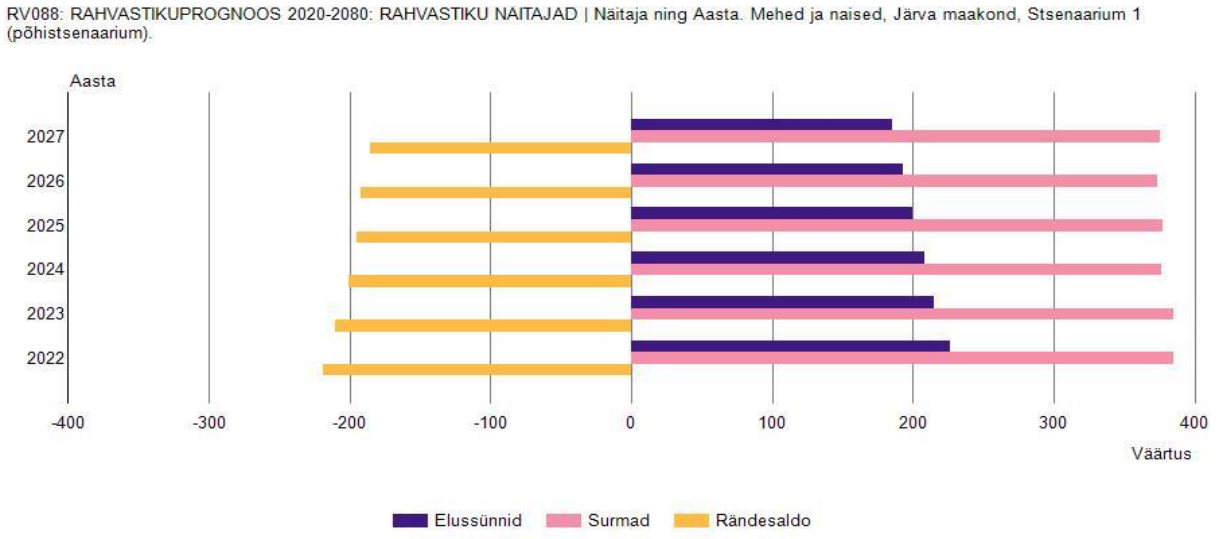

Allikas: Statistikaamet. https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV088/chart/chartViewBar

Järvamaa rahvastiku prognoos aastateks 2022-2027 ennustab vanusegruppide 0-15 ja 16-64 osakaalu vähenemist ning eakamate, 65+ inimeste osakaalu suurenemist. Seda muutust toetab ka kõrgem oodatav eluiga. Statistikaameti andmetel oli Järvamaal 2021. aastal prognoositav oodatav eluiga sünnimomendil meestel 72,07 ja naistel 82 eluaastat. Kõrgem oodatav eluiga toob kaasa tööealiste inimeste osakaalu kahanemise, samal ajal kui pensioniealiste suhteline arv kasvab.

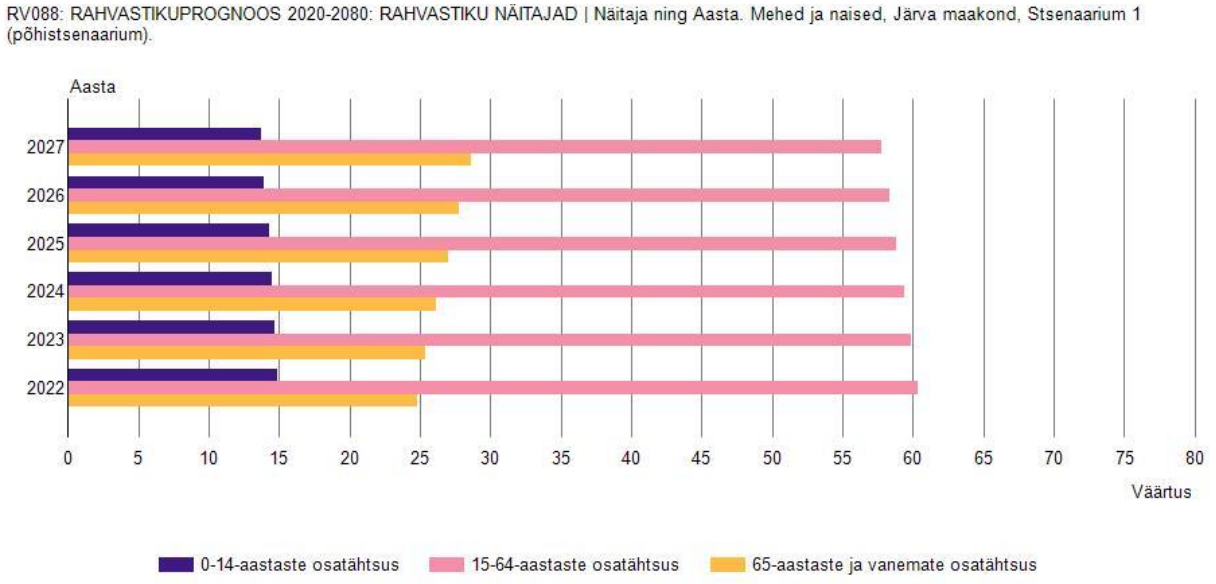

Allikas Statistikaamet. https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV088/chart/chartViewBar

Kuna eakate inimeste osakaal kogurahvastikus kasvab järgmistel aastakümnetel oluliselt, toob see vähenevale tööealisele elanikkonnale kaasa märkimisväärse koormuse, et katta vananeva rahvastiku sotsiaalkulud. Kasvav puudega ja vanemaealiste inimeste osakaal ning halvenevad tervisenäitajad suurendavad oluliselt elanikkonna sotsiaal- ja tervishoiuteenuste vajadust. See omakorda toob kaasa eakate pereliikmetega seonduva hoolduskoormuse suurenemise, mis takistab hoolduskoormusega inimestel tööturul osalemist. KOV-del tuleb järjest enam pöörata tähelepanu sotsiaalteenuste arendamisele, mis toetaksid inimeste võimalikult iseseisvat ja pikaaegset toimetulekut kodus elamisel.

Vähenenud töövõimega inimesed

Vähenenud töövõimega inimeste töötamine on suuremal või vähemal määral takistatud erinevate piirangute tõttu. Eesti töötukassa andmetel on 2021. aasta seisuga Eestis ca 102 000 vähenenud töövõimega inimest ja töövõimetuspensionäri, mis moodustab ligikaudu 12% tööealistest (16–64-aastastest) inimestest. Riikliku statistika andmetel on 16–64-aastaste töötavate vähenenud töövõimega inimeste arv perioodil 2015-2019 suurenenud ca 4200 inimese võrra ning tööhõive nende inimeste sihtrühmas samal perioodil kasvanud 48,7%-lt 52,1%-le.

Töötukassa andmetel määrati Järvamaal 2021. aastal osaline või puuduv töövõime 1107 isikule, mis on võrreldes 2020. aastaga 163 vähenenud töövõimega inimese võrra rohkem. Töötukassa pakub vähenenud töövõimega inimestele erinevaid töötamist toetavaid teenuseid. Lisaks toetab töötukassa ka ettevõtjaid, kes võtavad tööle vähenenud töövõimega inimesi.

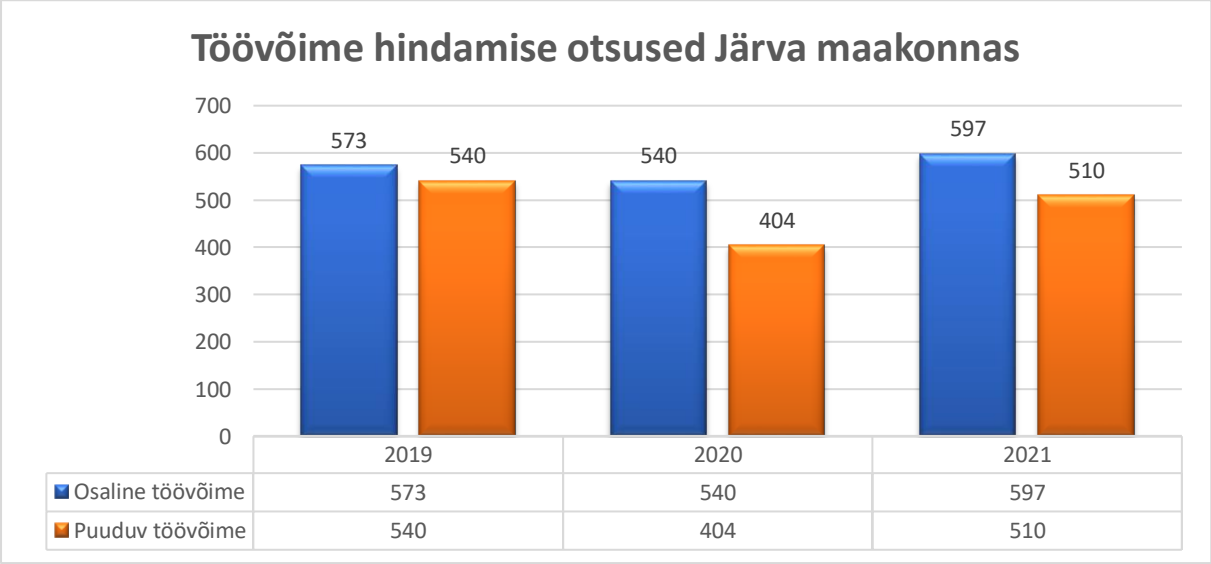

Allikas: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tervishoid__puudega-inimesed__uldandmed/THV02/

Statistikaameti andmetel on Järvamaal enim osalise või puuduva töövõimega isikuid vanusegrupis 55+. Meeste hulgas on vanusegrupis 45-54 ja 55+ rohkem puuduva töövõimega isikuid, naised samas grupis on pigem osalise töövõimega. Sellest võib järeldada, et suurema tõenäosusega suudavad töötukassa toetavate teenuste toel töötada pigem osalise töövõimega naised.

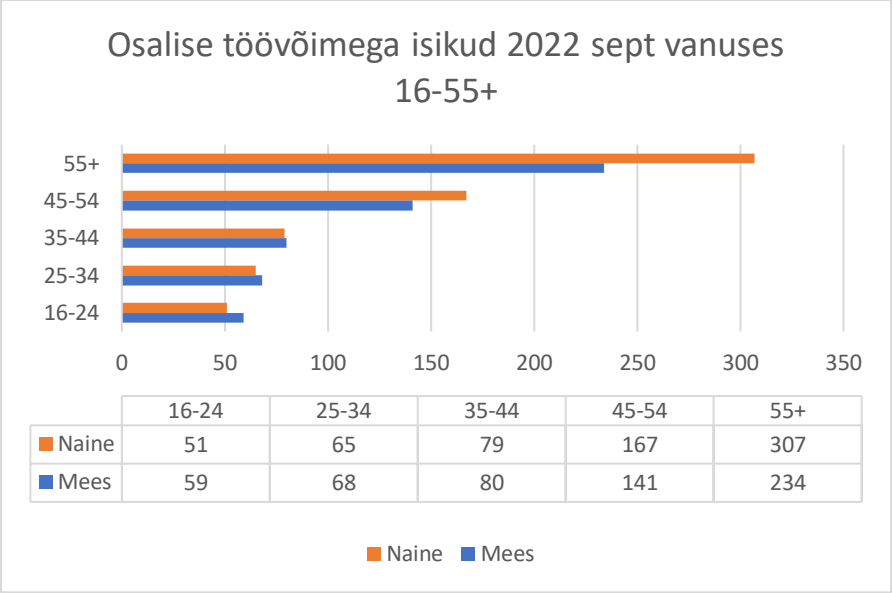

	16-24	25-34	35-44	45-54	55+
Naine	51	65	79	167	307
Mees	59	68	80	141	234

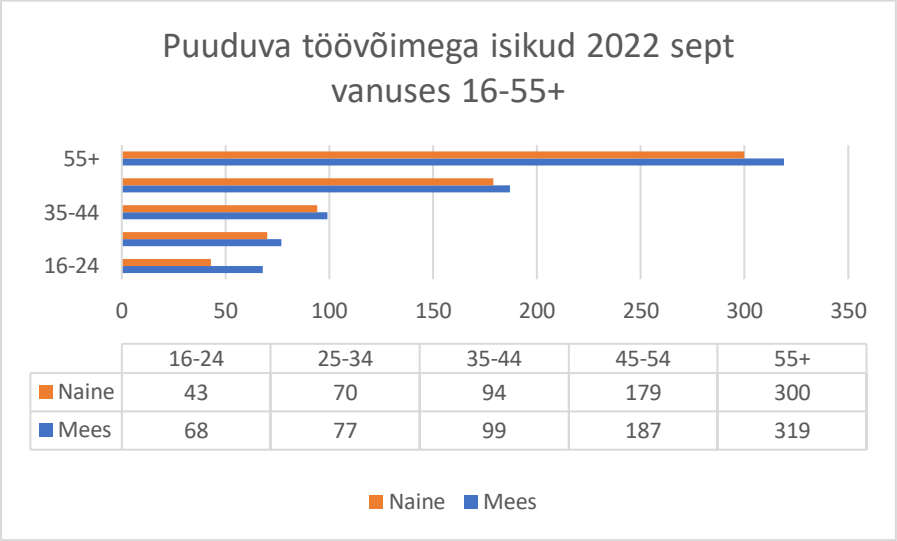

	16-24	25-34	35-44	45-54	55+
Naine	43	70	94	179	300
Mees	68	77	99	187	319

Erivajadusega inimesed

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse kohaselt on puue inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel.

Sotsiaalkindlustusameti statistika vaatleb puudega isikuid kolmes vanusegrupis: lapsed kuni 16 eluaastat, tööealised 16-64 ja vanaduspensioniealised 64+ eluaastat.

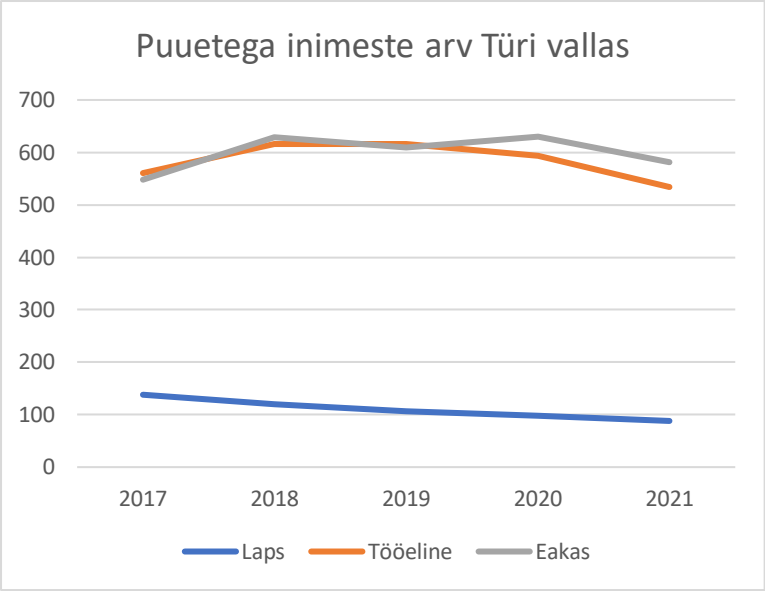

Puudega isikud Türi vallas seisuga 30.12.2021

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet
https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/asutus-kontaktid/statistika-ja-aruandlus

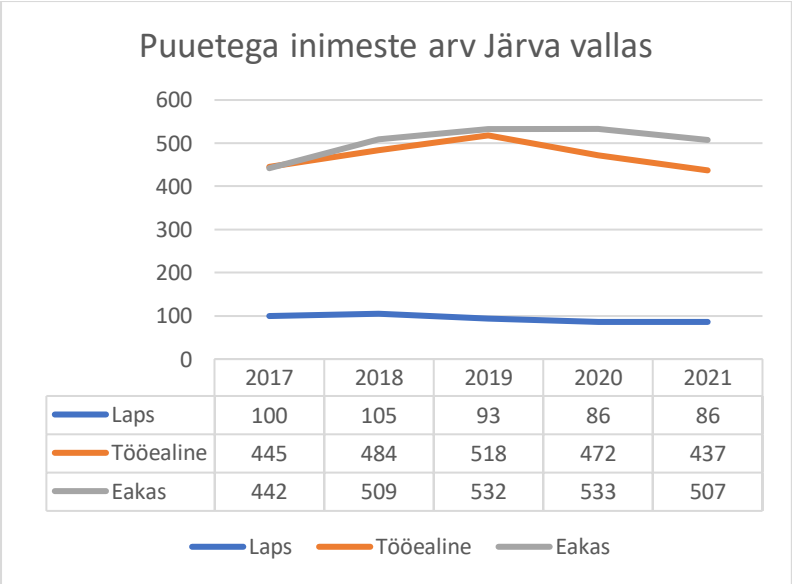

	2017	2018	2019	2020	2021
Laps	100	105	93	86	86
Tööealine	445	484	518	472	437
Eakas	442	509	532	533	507

Puudega isikud Järva vallas seisuga 30.12.2021

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet.
https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/asutus-kontaktid/statistika-ja-aruandlus

Statistikaameti andmetel on Järvamaal 1.01.2022 seisuga 3631 puudega inimest. Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonna kohalikes omavalitsustes on puudega isikute arv püsinud suhteliselt stabiilsena, alates 2020. aastast on märgatav väike langustendents. Puuetega inimeste osakaal moodustab Türi valla elanike üldarvust 11,25%, Järva vallas

11,66%. Võrdluseks saab välja tuua, et kogu Järvamaal moodustavad puudega inimesed 11,5%. Seega - ligikaudu igal kümnendal järvamaalasel esineb puudest tingitud kõrvalabi, juhendamise või järelvalve vajadus.

Sotsiaalkindlustusameti statistikas liigitatakse puuded järgmiselt: keele- ja kõnepuue, kuulmispuue, nägemispuue, liikumispuue, liitpuue, psüühikahäire (v.a. vaimupuue), vaimupuue ja muu puue.

Puude liik	Türi vald		Järva vald	
	Vanus 16-63,5	Vanus 63,5+	Vanus 16-63,5	Vanus 63,5+
Psüühikahäire(v.a vaimupuue)	226	45	169	29
Vaimupuue	31	7	17	6
Liikumispuue	94	331	97	297
Liitpuue	126	149	117	181
Keele-ja kõnepuue	2	0	2	0
Kuulmispuue	9	1	4	5
Muu	42	38	31	34
Nägemispuue	4	10	0	9

Puudega isikud 2021.aastal määratud puude liigi alusel

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet
https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/asutus-kontaktid/statistika-ja-aruandlus

Võrreldes mõlema kohaliku omavalitsuse piirkonna tööealiste ja eakate puudeid on täheldatav, et tööealistel inimesel on puude põhjuseks sageli psüühikahäirete esinemine, Türi vallas 226, Järva vallas 169 inimesel. See arv näitab tööealise elanikkonna vaimse tervise halvenemist. Eakatel põhjustab enim kõrvalabivajadust liikumispuue, Türi vallas 331, Järva vallas 297 isiku puhul. Psüühikahäirete statistikas kajastub ka dementsuse esinemine. Dementsus sageneb vanemas eagrupis, Türi vallas on see diagnoositud 24 ja Järva vallas 20 isikul. Dementsuse diagnoosiga inimese lähedastel lasub suur hooldus- ja järelevalve koormus.

Viimastel aastatel on paljudes omavalitsustes loodud päevakeskusi ja intervallhoiuteenust osutavaid asutusi, mis leevendavad hoolduskoormust ning võimaldavad lähedastel jätkata töötamist.

Lõuna-Järvamaal osutavad täiskasvanutele hoolekandeteenuseid Türi Päevakeskus, AS Hoolekandeteenused Türi Kodu ning Väätsa Eakate Kodu Türi piirkonnas ja Imavere Päevakeskus Imavere piirkonnas.

Elanikkonna vaimse tervise probleemide sagenemine kõigis eagruppides on viimaste aastate enim muret tekitav probleem kogu Eestis. Vaimse tervise probleemide ennetamine ja märkamine on inimeste õppimise, töötamise, iseseisva toimetuleku toetamisel sotsiaalsüsteemi oluline väljakutse.

Sotsiaalkindlustus

Statistikaameti andmetel elas 01.01.2021 seisuga Türi vallas 2970 vanaduspensionäri, mis moodustas 27,8% elanikest. Järva vallas vastavalt 2164 vanaduspensionäri, mis oli 24,5% elanikkonnast. Mõlema valla pensionäride osakaalu üldnäitaja ületab Eesti pensionäride osakaalu üldnäitaja, mis on 23%. Pensionäride arv vanusegrupis 75-85 eluaastat moodustab Türi vallas 30% pensionäride üldarvust, see toob kaasa suurema sotsiaalteenuste vajaduse ning suuremad sotsiaalvaldkonna kulutused.

Keskmine vanaduspension Türi valla pensionäril on 565 eurot, Järva vallas vastavalt 550 eurot. Keerulises majanduslikus olukorras on pensionärid, kelle pension on alla 250 euro, neid on Türi vallas 10, Järva vallas 7. Statistikaameti andmetel on Türi vallas üksi elavaid vanaduspensionäre 934, Järva vallas vastavalt 750. Madal vanaduspension, üksi elamine ja suured kulutused eluasemele ja ravimitele suurendavad vanaduspensionäri ohtu langeda suhtelisse vaesusesse.

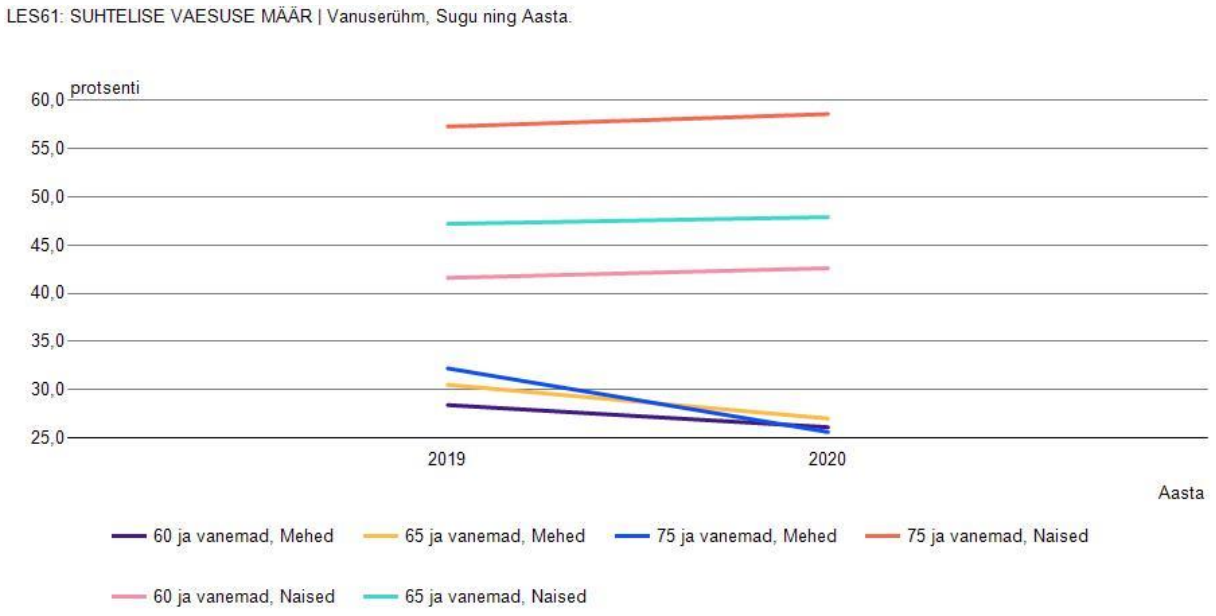

Allikas: Statistikaamet. https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__sotsiaalne-terjutus-laekeni-indikaatorid__vanemaealiste-vaesus-ja-toimetulek/LES61/chart/chartViewLine

Ülevaade sotsiaal- ja tervishoiuteenustest

Sotsiaalteenused aitavad vähenenud toimetulekuvõimega, puudega isikutel ja eakatel iseseisvalt võimalikult kaua kodus elada. Sotsiaalteenused jagunevad SHS alusel kohalike omavalitsususte kohustuslikuks korraldamiseks ja riigi poolt tagatavateks teenusteks. Riigi teenuseid korraldab sotsiaalkindlustusamet ja nende eest tasub riik.

Sotsiaal- ja tervishoiuteenustest annab ülevaate alljärnev tabel.

KOV sotsiaalteenused	Riiklikud teenused	Tervishoiuteenused
Isikliku abistaja teenus (IAT)	Abivahendi tagamine	Perearstiabi
Koduteenus (KT)	Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus	Õendusabi (sh koduõendus)
Tugiisiku teenus (TI)	Erihoolekandeteenused	Ämmaemandusabi
Eluruumi tagamine (sotsiaaleluruum)	Igapäevaelu toetamise teenus	Koolitervishoid
Sotsiaaltransporditeenus (ST)	Töötamise toetamise teenus	Eriarstiabi
Turvakoduteenus	Toetatud elamise teenus	Kiirabi
Varjupaigateenus	Kogukonnas elamise teenus	
Täisealise isiku hooldus	Ööpäevaringne erihooldusteenus	
Võlanõustamisteenus	Lapsehoiuteenus	
Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus		

Ülevaade sotsiaal- ja tervishoiuteenustest SHS, KOKS ja TSKS tulenevad kohustused. Allikad: Riigi Teataja, https://www.riigiteataja.ee¸ KOV-de kodulehed - https://www.tyri.ee, https://jarvavald.ee

Kohalik omavalitsus korraldab sotsiaalhoolekande seadusega ettenähtud sotsiaalabi andmist volikogu poolt kinnitatud korra alusel. Sotsiaalabi andmisel lähtutakse eesmärgist toetada abivajajat, et ta tuleks kodus võimalikult iseseisvalt toime ning tema pereliikmed saaksid jätkata töötamist.
Sotsiaalteenuseid ja -toetusi menetlevad sotsiaalvaldkonna spetsialistid. Türi ja Järva vallas tegelevad hoolduskorraldusküsimustega hoolduskoordinaatorid, kelle tööülesanneteks on abivajaja ja nende pereliikmete esmane nõustamine, abivajaduse hindamine ning koostöö tegemine erinevate asutuste ja spetsialistidega, et tagada vajalikud teenused.

Sotsiaalteenuseid osutavad lisaks kohalikele omavalitsustele ka mitmed erasektori loodud mittetulundusühingud, osaühingud (rehabilitatsiooniteenus, sotsiaaltransporditeenus) ning riigi ja omavalitsuste osalusega sihtasutused või aktsiaseltsid (erihoolekandeteenused). Sotsiaalvaldkonna teenuseid arendatakse pidevalt, projektipõhiselt piloteeritakse uusi lahendusi. Viimastel aastatel on lisandunud sellised uued teenused nagu lõimitud sotsiaalteenus, seltsilise teenus, häirenupu ja koduanduri teenused.

Türi vallas osutavad sotsiaalhoolekandeteenuseid üldhoolekodud Väätsal ja Kärus. Väätsa Eakate Kodus osutatakse lisaks ööpäevaringsele üldhooldusteenusele ka päevahoiu- ja intervallhoiuteenust. Türi Päevakeskuses osutatakse psüühilise erivajadusega inimestele igapäevaelu toetamise ja toetatud elamise teenust, lisaks osaletakse lõimitud sotsiaalteenuse ISTE projektis. Kevade kooli ruumides osutab erivajadusega kuni 18 aastastele lastele sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust MTÜ Loodusmeel. AS Hoolekandeteenused Türi Kodu pakub psüühilise erivajadusega inimestele ööpäevaringset erihooldusteenust ning kogukonnas elamise teenust.

Lõuna-Järvamaa Koostöökogu piirkonda kuuluv **Järva valla Imavere piirkond** asub vallakeskusest eemal, elanike paremaks teenindamiseks võtavad sotsiaaltöötajad abivajajaid vastu kohapeal. Piirkonna esmavajalikud sotsiaalteenused tagab valla hallatav asutus Imavere

Päevakeskus, kus osutatakse igapäevaelu toetamise teenust, toetatud elamise teenust, koduteenust, isikliku abistaja ja tugiisiku teenust, samuti osaletakse töötute projektides. Kohapeal on piirkonna elanikele loodud võimalused pesupesemiseks ja dušši kasutamiseks. Vajalikud teenused on Imarere piirkonna elanikele kättesaadavad ka teistes kohaliku omavalitsuse hallatavates asutustes, kuigi need asuvad konkreetsest Imavere piirkonnast väljaspool: Ahula Sotsiaalkeskus osutab päevast hooldusteenust, turvakodu- ja varjupaigateenust ning eluruumi tagamise teenust. Üldhooldekoduteenust osutavad Ahula Pansionaat ja SA Koeru Hooldekeskus, viimane osutab lisaks ka ööpäevaringset erihooldusteenust, dementsusega inimeste üldhooldusteenust ning õendusabiteenust.

Üldhooldusteenuse eest tasumine on eaka, tema lähedaste ja KOV-de jaoks tõsine rahaline väljakutse. Probleemile loodetakse leevendust, kui riik 1.07.2023 võtab kohustuse tagada eakale üldhooldusteenus tema pensioni eest. Erihooldusteenuste tagamisel on probleemiks pikad järjekorrad, teenuse järjekorra jõudmisel abivajajani võib teenusevajadus olla juba muutunud.

Üldistatult saab öelda, et eakate ja erivajadusega inimeste teenusvajadus kasvab kiiresti. Iseseisva toimetulekuriskiga inimesed vajavad abi ning toetust sageli kompleksselt, oluline on individuaalne (juhtumipõhine) lähenemine, sageli on vaja reageerida kiiresti ja paindlikult. Võrreldes keskustega on *koduhooldusteenuse* kättesaadavus hajaasustuspiirkonnas keerulisem, ajamahukam ning eeldab suuremaid kulutusi, sh kulutusi transpordile.

Elanikkonna vananedes kasvab vajadus *eluruumi tagamise teenuse* (sotsiaalkorterid, erinevad üürilepinguga tugikodud, teenusmajad) järele. Järjest enam on eluasemeteenustest huvitatud eakad, kes on suurtes majapidamistes või korterites üksi jäänud. Lisaks sobivamale eluruumile võivad nad vajada ka sotsiaalteenuseid. Eakad eelistavad tavaliselt, et teenuseid pakutakse „ühes majas“, need oleksid lihtsasti kättesaadavad ning paindlikud. Selle valdkonna hea praktika näiteks on k*ogukondlik eakate teenusmaja* Imaveres. Teenusmaja toetab seal igakülgselt tegevuspiiranguga inimeste osalust ühiskondlikus elus: tagab suhtlemisvõimaluse, juhendamise, vajadusel kõrvalabi ja ka eluruumi. Abivajaja toimetuleku toetamisel ja hoolduse korraldamisel täidab teenusmaja seal osutatavate teenustega vaheetappi enne ööpäevaringsele üldhooldusteenusele suundumist.

Hooldusvajadusega inimesele *hooldaja määramine* tagab talle igapäevase kõrvalabi ja võimaldab seega inimesel kauem kodus elada. Probleemiks on omastehooldajate suur koormus, sageli hooldavad nad lähedast töötamise kõrvalt. Nende koormuse vähendamiseks, töötamise ning puhkuse võimaldamiseks, aga ka läbipõlemise ennetamiseks on loodud ajutised päevahoiu- ja intervallhoiuvõimalused. Türi vallas osutab päevahoiu- ja intervallhooldusteenust Väätsa Eakate Kodu. Omastehooldajate sõnul oleks neile toeks ka ajutine kodus osutatav üldhooldusteenus, nn „pühapäevahooldaja“.

Psüühilise erivajadusega kuni 18-aastased lapsed vajavad järelevalvet eeskätt koolivaheajal ja nädalavahetustel. Mõningal määral leevendab seda probleemi *riiklik lapsehoiuteenus*. Kuid sotsiaaltööspetsialistide sõnul on keeruline leida sobivat lahendust just põhikooli lõpetanud 16-18-aastastele erivajadusega noortele, kes ühelt poolt vajavad juhendamist ja järelevalvet, aga teisalt loetakse nad tööealise elanikkonna vanusegruppi kuuluvateks.

Omavalitsuste arengukavades on valdkonna eesmärgiks sotsiaalteenuste arendamine ja osutamine kompleksselt, et tagada inimeste iseseisev toimetulek kodus võimalikult kaua. Türi valla arengukavas aastateks 2021-2025 (https://www.tyri.ee/documents/101289/) nähakse ette sotsiaalteenuste koondamine ühte asutusse, analüüsides selleks seniseid valla pakutavaid teenuseid ning võimalusi uute vajalike teenuste arendamiseks.

Järva valla arengukava aastateks 2018-2025 (https://jarvavald.ee/jarva-valla-arengukava) suurematеks väljakutseteks on suurel territooriumil, hõre asustusega piirkonnas sotsiaalteenuste pakkumine. Vald näeb teenuste pakkumisel olulisena koostööd kogukonna ja erasektoriga, samuti naaberomavalitsuste ja maakonnakeskusega. Kõigi teenuste arendamine kohapeal ei pruugi olla otstarbekas, seepärast on oluline paindliku vajaduspõhise transpordiühenduse tagamine.

Tervishoiuteenused

Tervishoiuteenuse korraldus lähtub Tervishoiuteenuse Korraldamise Seadusest (TSKS). Terviseameti andmetel osutavad 2022. aastal Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonnas tervishoiuteenust 8 perearsti. Esmatasandi arstiabi on tagatud tegevuspiirkonna suuremates keskustes Türil, Väätsal ja Imaveres. Perearstipraksised on omandivormilt FIE-d, või OÜ-d.

Türi Tervisekeskus asub uues, 2019. aastal valminud majas, kus on loodud head töötingimused personalile ning vastuvõtutingimused elanikele. Tervisekeskuses töötavad lisaks kuuele perearstile 14 pereõde, teostatakse laboratoorseid uuringuid, sh röntgen. Tervisekeskuse majas töötavad 3 hambaarsti, avatud on apteek ja prillipood, kus võtab vastu optometrist. Samas võtavad vastu AS Järvamaa Haigla eriarstid (naistearst, kirurg, psühhiaater), osutatakse ämmaemanda, koduõenduse ja rehabilitatsiooniteenust. Tervisekeskuses osutatakse teenuseid kompleksselt, keskuse töökorraldus toetab head koostööd esmatasandi arstide, eriarstide jt spetsialistide vahel.

Piirkonnakeskuste Imavere ja Väätsa perearstipraksistes toimuvad perearsti vastuvõtud kindlaksmääratud päevadel. Igapäevaselt töötavad kohapeal pereõed, kes teostavad iseseisvaid vastuvõtte, samuti on võimalik teha laboratoorsed analüüse.

Tartu Kiirabi brigaadi paiknemisega Türil on paranenud piirkonna elanikele *kiirabi teenus* ehk vältimatu abi kättesaadavus. Piirkondlikes keskustes (Türil, Väätsal ja Imaveres) osutab AS Järvamaa Haigla ka *koduõendusteenust*, mis on mõeldud patsientidele, kes ei vaja haiglaravi, kuid kes vajavad tervisliku seisundi tõttu õendusabi, mida saab teostada patsiendi kodus. OÜ TNP Konsultatsioonid pakub kodust hapnikravi teenust.

Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonnas töötab 3 *apteeki* asukohaga Türil. Imavere piirkonna elanikele on ravimite kättesaamise võimalus tagatud Koigis, lisaks töötavad apteegid maakonnakeskuses Paides.

Kohtumistel kogutud info ja ettepanekud

Strateegia koostamise raames toimusid 2022. aasta oktoobris-novembris kohtumised Türi, Väätsa ja Imavere piirkonna eakatega, Türi valla sotsiaaltöö ja tervishoiuspetsialistidega ning sotsiaalkomisjoni liikmetega, Türi Tervisekeskuse perearstide ja pereõdedega, Järvamaa haigla ülemõe ning MTÜ Loodusmeel rehabilitatsioonimeeskonna juhiga. Info kogumiseks kaasati ka Järva valla sotsiaalosakonna juhataja, Imavere piirkonna sotsiaaltöö spetsialistid, samuti Imavere ja Väätsa piirkonna pereõed. Sotsiaalteenuste vajadusest ja kättesaadavusest vesteldi ka omastehooldajatega. Järgnev kokkuvõte on koostatud kogutud info ja ettepanekute põhjal.

Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kohaliku omavalitsuse korraldatavad teenused hästi kättesaadavad keskustes, võibki öelda, et teenuste osutamine on koondunud keskustesse. Maapiirkonnas on juurdepääs sotsiaalteenustele raskendatud peamiselt hajaasustuse, puuduliku transporditeenuse ning teenuseosutajate vähesuse tõttu. Kõige suuremat puudust tunnevad piirkonna eakad ja puudega inimesed iseseisvat toimetulekut toetavatest teenustest, mida pakutakse inimesele tema kodus (abi igapäevaste toimingute tegemisel, ravimite ja toidu, sh sooja toidu, koju toomine, transport).

Eakate sõnul tekitabki neile kõige enam muret transport. Hajaasustuspiirkonna ühistranspordikorraldus ei toeta eakate vajadusi, selle kasutamise teevad keeruliseks transpordiühendusega hõlmatud paikade vähesus, pikad vahemaad ja ooteaeg. Keeruline on pääseda vallakeskusesse, arstile, apteeki, kauplusesse, eakate kokkusaamisele, rääkimata kultuuriüritustest jms. Türi ja Järva vallas osutatakse teatud juhtudel sotsiaaltransporditeenust juhuveona. Järva vallas on loodud võimalus kasutada ka nõudetransporti, mida osutab juriidiline isik.

Olukorras, kus piirkonna elanikkond väheneb ja väheneb ka tööealine elanikkond, on kohalikele omavalitsustele väljakutseks teenuseosutajate leidmine. Maapiirkonda on keeruline leida sotsiaaltöötajat, hooldajat või isiklikku abistajat, aga ka perearsti, psühholoogi jt spetsialiste. Ootused sotsiaalteenustele, kvaliteedile ja teenuseosutaja kompetentsusele on suured, samas teenuse eest saadav hüvitis sageli ei motiveeri teenuseosutajaid. Kohaliku tasandi spetsialistidel lasub suur töökoormus, lai vastutusala, toimetulek määramatusega, keeruliste olukordade lahendamisest tulenev psüühiline pinge ning väsimus suurendavad nende läbipõlemise ohtu.
Teenuseosutajate leidmiseks ja motiveerimiseks tuleb leida võimalusi teenuste parendamiseks - kaasajastada töötingimusi, -ruume ja -vahendeid ning leida võimalusi alarahastuse kompenseerimiseks.

Eakate kokkusaamistel toodi murekohana välja ka kommunikatsiooniprobleemid. Tänapäeval on suur osa infost internetipõhine, samas arvutikasutamine ja internetiühendus ei ole kõigile eakatele kättesaadav. Ajalehtede ja -kirjade osatähtsus on vähenenud, kojukanne on kulukas. Valdavas infoülekülluses on eakal keeruline orienteeruda. Valdade kodulehtedel olev info abivõimaluste, sotsiaalteenuste, nende sisu ja toetuste taotlemise kohta vajab eakate sõnul sageli lisaselgitusi või lahtirääkimist. Eakad soovivad olla kaasatud puudega inimesi ja eakaid puudutavatesse otsustesse ning kohtuda valdkonna juhtide ja spetsialistidega. Olulise infovahetuse ja suhtluskeskkonna loomise võimalusena nähakse eakate kokkusaamisi, teabepäevi, kogemuste vahetamist jms.

Kokkuvõte

Arvesse võttes piirkonna rahvastikku iseloomustavaid andmeid, koostatud prognoose ning elanikkonna vajadusi teenuste järele, teisalt analüüsides kohalikelt eakatelt kogutud infot saab väita, et Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonnas on sotsiaalvaldkonna teenused suhteliselt hästi kättesaadavad keskustes, sama ei saa väita keskustest kaugemal paiknevate piirkondade kohta. Eakate abivajavate inimeste arvu järjepidev kasv ning asjaolu, et hooldekodukohtasid kõigile ei jätku, teenus on kallis ega pruugi olla kõigile vastuvõetav, tingib järjest suureneva vajaduse kauem kodus elamist toetavate teenuste järele.

Kodus elamist toetavate teenuste pakkumisse on võimalik ja vajalik kaasata kogukond ning kolmas sektor, et suurendada teenuste pakkumise paindlikkust ning konkreetsetele vajadustele vastamist. Vabaühendustel võivad tänu otsesidemetele kogukonna ning riskirühmadega vajalikud teadmised ja kompetents vajaduspõhiste teenuste pakkumiseks olemas olla.

Tegevuspiirkonna esmatasandi tervisekeskuse ja perearsti vastuvõtukohtade võrgustik vastab vajadustele. Üldisteks probleemideks on tervishoiuteenuse kättesaadavus teenuseosutaja kauguste tõttu (näiteks kodune õendusabi, eriarstiabi, taastusravi, keemia– ja kiiritusravi), ning mitteerakorralise transporditeenuse puudumine.

Tuleviku peale mõeldes teeb murelikuks arstide keskmine kõrge vanus, vähene juurdekasv noorte osas ning maapiirkonna perearsti ameti vähene atraktiivsus. Maapiirkonna tervishoiutöötajate töökoormus on suur ning neid ohustab läbipõlemine. Läbipõlemise ennetamisel on oluline töötajate vaimse tervise toetamine. Kuna tervishoiutöötajad tõid murekohtadena välja elanikkonna mittepiisavad teadmised hooldusest ja põetusest, samuti vähese teadlikkuse abivahenditest, pidasid nad vajalikuks koostöövõimaluste parandamist sotsiaalvaldkonna ja teiste spetsialistidega, elanikkonna teadlikkuse tõstmist tervise valdkonnas, tervisekäitumise nõustamist ja mitmekülgset ennetustööd.